

Lpb-award 2008

Creativiteit in de wijk

Creativiteit, kunst, cultuur; ze kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de leefbaarheid in een buurt. Gemeenten, corporaties en instellingen huren daarom steeds vaker kunstenaars in. Maar in de buurt zelf schuilt vaak al zo veel creativiteit. Wie kent ze niet, bewoners die met creatieve ideeën anderen in beweging krijgen. Die samen iets leuks tot stand brengen. Een theaterstuk, een kunstwerk, een dansvoorstelling. Creativiteit heeft een verbindend effect op culturen, generaties en organisaties in de wijk. Dat verbindende effect, dáár is het Lpb naar op zoek.

31 gemeenten wilden hun creatieve, kunstzinnige en andere actieve bewoners in het zonnetje zetten en hebben een project aangemeld. Op de website van het Lpb zijn al die projecten terug te vinden. Ga er eens kijken, ze zijn stuk voor stuk de moeite waard.

Drie ervan zijn genomineerd voor de Lpb-award 2008. Breukelen, met *Hartstocht en weemoed*, Enschede, met de *Wesselerbrinkballade* en Heerhugowaard, met *Kleppen dicht*. Lees hun verhalen in deze brochure. De winnaar wordt gekozen door de deelnemers aan de Lpb-locatiedagen 2008 in Lelystad.

Hartstocht en weemoed

Eind 2008 wordt het wijkgebouw in de wijk de Eendracht, Breukelen, gesloopt. Een gebouw waar veel bewoners herinneringen aan hebben; het voormalige onderkomen voor maatschappelijke en gezondheidsinstellingen in de wijk. Wie ging er niet naar de tandarts of het consultatiebureau? Maar het gebouw leek roemloos ten onder te gaan.

Tot buurtbewoonster, theatermaker en deelnemer aan het wijkcomité en Cultuurplatform, Wilma van der Heijden er dit voorjaar haar oog op liet vallen. Woningbouw Vecht en Omstreken, de eigenaar van het pand, reageerde enthousiast toen Wilma haar plan voor een kunst- en theaterproject ontvouwde. Een stroom van initiatieven moest het contact en verbindingen tussen bewoners versterken. Met dit project zou het leegstaande gebouw goed benut worden en kon de wijk tegelijk afscheid nemen van het monument.

Wilma 'kreeg' het gebouw tot het eind van het jaar en ging op zoek naar mensen die iets creatiefs of kunstzinnigs wilden doen. Amateurs, professionals of mensen die gewoon wel eens iets wilden proberen. Langzaam maar zeker trof ze toneelspelers, schrijvers, vormgevers, kunste-

naars, muzikanten, dj's, filmers, dichters en mensen die achter de schermen de handen uit de mouwen wilden steken. Niet dat dat eenvoudig ging, maar toch. "Er leeft wel van alles maar het komt niet naar buiten. Waar moet je ook heen zonder verenigingsgebouw?", aldus Wilma.

Het project, dat van de grond kwam met behulp van het wijkbudget, heeft zich als een olievlek over de wijk uitgespreid. Met in de maanden mei tot en met november 2008 allerlei workshops, voorstellingen en exposities. De ideeën van bewoners zelf waren daarbij het uitgangspunt. Zij bepaalden wat zij wilden doen en hoe ze daar anderen bij konden betrekken. Het oude gebouw, desolaat maar niet verwaarloosd, werd daarmee tijdelijk een bruisend centrum van de wijk.

2B or not 2B

Belangrijk onderdeel van het project is de theatervoorstelling onder leiding van Wilma van der Heijden. Met een groep van 10 jongeren in de leeftijd van 11 tot 15 jaar maakte zij een moderne bewerking van Shakespeare's Hamlet's, over de liefde, dood, verderf en intriges. Met onnavolgbare creativiteit en souplesse heeft

Wilma hun ideeën, wensen en kijk op het leven in de verhaallijn gemonteerd.

2B or not 2B was een bijzondere voorstelling waarbij het publiek in groepen werd opgedeeld en met een gids door het gebouw zwierf. Van scene naar scene, telkens in een nieuw decor.

Kunstexpositie en méér

Een andere publiekstrekker van Hartstocht en weemoed was een kunstexpositie waar zowel kunstenaars als amateurs hun werk tentoonstelden. Ook bewoners van de Amerpoort, een instelling voor verstandelijk gehandicapten, deden hier aan mee. Zo'n 400 mensen bezochten de expositie, inclusief de rondleidingen met kinderen van de basisschool en de buitenschoolse opvang.

Verder waren er tal van activiteiten en workshops, met een concentratie in de week voor Jong met Oud. Een theaterworkshop voor jongeren, graffiti-workshop, een kinderpoëziewedstrijd, waaierpenseeltechniek (zeg maar Bob Ross) met bewoners van de Amerpoort, werelddan-

sen voor jong en oud, een workshop kostuum maken, een kostuumoptocht, mangamuurschilderingen, een scooter-rally, rapteksten schrijven, bodypainting, een pianoconcert.

Ad hoc

Wilma van der Heijden: "Breukelen begint te zien dat er iets kan gebeuren in zo'n gebouw. Het heeft even geduurd voordat mensen instappen met ideeën. Je hebt een plek nodig, en wat daar gebeurt inspireert anderen weer. Inmiddels gebeurt er van alles. Ad hoc, dat wel. En dat vindt niet iedereen even prettig. Er is geen vaste vorm, geen structuur. Daar moet je mee om kunnen gaan. En dat moet nu ook anders. Misschien wordt het een stichting. Maar ad hoc betekent ook dat je in kunt gaan op wat zich voor doet.

Trots

Ik ben er trots op dat we met zo weinig middelen zo veel organisaties en mensen op de been hebben gebracht. Het is gelukt om iets tot leven te brengen. Ik

knoop van alles aan elkaar en de ene activiteit roept een andere op. In ruil voor licht, geluid, technici en een besloten voorstelling voor Breukelen, gaf ik een theatergezelschap een podium. De buitenschoolse opvang haakte op de kunstexpositie aan met een kinderexpositie. Een school organiseerde een poëziemiddag tijdens de kinderboekenweek. Het begint nu te stromen. De mensen die meededen aan de kunstexpositie hebben een groep gevormd. Een aantal mensen beoefent nu samen een hobby.

Bovenal ben ik trots op de jongeren. Ik heb ze alles laten doen. Ook het schoonmaken, het koffiezetten. Iedereen moest meehelpen. Als ze al dachten dat theatermaken een sprookje was, dan kwamen ze bedrogen uit. Bij een voorstelling op locatie is ook niets voor handen. Er moet worden gesloopt en gebouwd. Ik heb ze laten zien dat het niet zonder meer gebeurt. Je ziet jongeren die door spellessen en een stuk maken veel meer zelfvertrouwen hebben gekregen, maar ook jongeren die moesten leren dimmen of leren delen. De jongeren hebben echt heel veel geleerd. Maar het voornaamste is dat de jongeren in de Hamlet hun verhaal hebben kunnen vertellen. Met dat verhaal is het net als met het gebouw; het is er gewoon, maar wat wil je er in kwijt.

Hulp

Natuurlijk heb ik veel hulp gehad en zijn er mensen die me verrast hebben. Een moeder die alle kostuums heeft gemaakt en van wie ik ontzettend veel steun kreeg. Die heeft me gevoed en getemperd als dat nodig was. Ze gaf decor adviezen en hielp bij het bouwen, coachte bij het grimeren. Maar ook andere ouders voor wie ik toch een vreemde vogel was, met al die deelrepetities, zelfs op zondag. Toen zij door hadden hoe bijzonder de voorstelling werd, boden ze aan om gids te worden, om de kaartverkoop te doen of een premièrefeestje te organiseren. De winkeliers in de weekmarkt Breukelen kennen het project ondertussen ook want ik lobby en zoek sponsors door het hele dorp heen. Ik denk ook dat ik Breukelen wel heb verrast. Nu hoor je mensen zeggen; 'Toch zonde dat het plat gaat...'. De woningbouwvereniging gaat met de gemeente om tafel. Want ook zij vinden het jammer om te laten liggen wat nu in beweging is gebracht."

Partners en hun rol in het project

- Wijkbewoners (organisatie, vrijwilligers, deelnemers)
- Woningbouwvereniging Vecht en omstreken (beschikbaarstellen wijkgebouw en medefinanciering)
- Buitenschoolse opvang de Klimboom, Stichting Welzijn Ouderen Breukelen, scholen, Amerpoort (medeorganisatie)
- Jongerenwerk (ondersteuning)
- Gemeente (ondersteuning en medefinanciering)
- Sponsors
- Wilma van der Heijden (initiatief)

Looptijd van het project

- Mei 2008 t/m November 2008

Kosten (materiaal+personeel)

- € 12.500

Kleppen dicht

Het wijkpanel van de Rivierenwijk en gemeente Heerhugowaard gaven in 2007 samen opdracht aan kunstenaar Esther Didden om mee te denken over een kunstproject voor de wijk. Geen object, gemaakt voor een speciale locatie, maar een project waardoor mensen met elkaar in contact komen en dat hen betreft bij de omgeving. Een participatieproject gericht op verbinding leggen en ontmoeten, in een wijk waar participatie vrijwel onmogelijk was, zo hoorde Esther van alle kanten.

Na een uitgebreide rondgang door de wijk en gesprekken met bewoners concludeerde Esther Didden dat de wijk behoefte had iets kleins en fijns. Aan mooie woorden in deze misschien wel functioneel maar weinig mooie wijk. Een wijk met hekken rond het basketbalveldje en knalgele vuilnisbakken. In de ogen van de kunstenaar was er was gebrek aan een twinkeling. Aan mooie woorden voor een wijk waar mensen met plezier bleken te wonen. Wat de wijk nodig had was poëzie. En die poëzie zou gaan landen op de voordeur van elke woning, te weten op de klep van de brievenbus. 'Kleppen dicht' is

een project waarin kinderen en bewoners gedichten schreven over het wonen in de wijk.

Spelen met woorden

Rond de zomer van 2007 organiseerde Esther Didden samen met het Huis van gedichten (Den Haag) een aantal lessen op de basisschool en workshops voor volwassenen.

Het enthousiasme om mee te doen bleek groot, zeker op de basisschool. In de laatste week voor de zomervakantie kreeg Ester Didden daar vrij spel en ontwikkelde zij een uitgebreid programma waaraan alle 230 kinderen van de school hebben meegedaan. De kinderen leerden over de regels van de dichtkunst, speelden met woorden en oefenden in het voordragen van gedichten.

In september volgde een soortgelijk programma voor volwassenen. Bewoners, kunstenaars maar ook klanten van het Leger des Heils gingen aan de hand van beelden uit de wijk aan de slag om hun gedachten onder woorden te brengen. Hoe woon je? Wat voel je? Wat hoor je? Wat ruik je?

Tijdens de kinderboekenweek 2007 maakte een jury uit de ruim 200 gedichten een selectie van 14 fragmenten be-

Naast de veertien winnende fragmenten zijn vele andere mooie gedichten geschreven. De gemeente Heerhugowaard heeft deze laten bundelen in een mooi klein boekje.

Esther Didden: “Er was van te voren veel scepsis over participatie in deze wijk. Participatie, dat zou hier niet lukken. Een presentatie van de winnaars in de bibliotheek? Men vond mij erg optimistisch. Maar ouders in de Rivierenwijk zijn niet anders dan die in andere wijken. Ook zij zijn trots op wat hun kind doet, en nemen opa en oma en de burens mee. Bij de uitreiking, op de laatste dag van de kinderboekenweek, waren ze er massaal.

Het beeld gekanteld

“We hebben met dit project het beeld van de wijk kunnen kantelen. Participatie is wél mogelijk. We hebben nieuwe woorden gegeven aan de wijk en de gemeente heeft het stokje overgenomen. In plaats van de 100 brievenbuskleppen die we hadden voorzien, hebben zij er bijna 300

kend. Bewoners mochten hieruit een keuze maken en een tekst, gegraveerd op een brievenbusklep, bestellen. Bestelformulieren werden ter plekke uitgedeeld, maar er waren ook enthousiaste ouders die met bestelformulieren de wijk in gingen om de tekst van hun kind aan te prijzen. Andere bewoners wisten de hele straat te bewegen om mee te doen door hulp aan te bieden bij de montage. De bestellingen kwamen in onverwacht grote aantallen binnen; een op de vier woningen in de Rivierenwijk koos voor een poëzieklep op de deur.

gefinancierd. En ook het gedichtenboekje was niet gepland. Het jongetje wiens gedicht het meest is besteld, is door de gemeente benoemd tot junior stadsdichter van Heerhugowaard.

Wij hebben laten zien wat een potentieel er is in de buurt, en de gemeente heeft dat dankbaar omarmt. In die samenwerking zit 'm ook het succes van het project.

Maar ook in de kleine dingen. Onder de winnaars zijn ook drie, vier kinderen die dyslectisch zijn. En die winnen dan met taal! Net als het jongetje wiens tekst het meeste is besteld, die komt uit voormalig Joegoslavië en heeft juist veel problemen met de Nederlandse taal. Zijn vader belde iedere dag op om door te geven dat er weer een bestelling was voor zijn zoon. De junior stadsdichter heeft met wat vrienden een rap-clubje opgericht.”

En we hadden Eric, een klant van het Leger des Heils. Helemaal niet bekend met poëzie, maar hij wist zijn gedachten prachtig vast te leggen. Ik belde hem om te vertellen dat hij 1 van de 14 winnaars was en hij viel helemaal stil. Een stoere gabber met twee honden, die meestal angst inboezemt. Hij had in heel zijn leven nog nooit iets gewonnen. Bij de uitreiking in de bibliotheek kwam hij geheel tegen de verwachting in toch opdagen. Vergezeld van wat vrienden. De kinderen gingen gewoon met hem aan de praat, als een van de winnaars. Eric en z'n honden zijn nu minder eng.

We hebben met dit project de wijk serieus genomen. We hebben vertrouwd op het gevoel dat deze wijk niet zo veel anders is dan andere wijken. Eerst maar eens zelf zien en horen, en kijken wat er nodig is. Tussen de regels door valt van alles te beluisteren. Voor deze wijk kwamen we uit op poëzie. Maar het had ook iets anders kunnen zijn. Je moet je altijd afvragen of kunst het juiste antwoord is.”

Partners en hun rol in het project

- Wijkpanel Rivierenwijk (initiatief)
- Huis van Gedichten, Den Haag (deskundigheid en poëzielessen)
- Bibliotheek Heerhugowaard (locatie)
- Gemeente Heerhugowaard (initiatief en financiën)
- Provincie Noord-Holland (financiën)
- Basisschool de Kameleon (deelnemer)
- Leger des Heils, locatie Rivierenwijk (motiveren bewoners en locatie)
- Stichting Woonwaard (Locatie)
- Bewoners, lokale kunstenaars, stichting Schrijvenswaard (deelnemers)
- Esther Didden (idee)

Looptijd van het project:

2007 tm april 2008

Kosten (materiaal + personeel):

€ 35.000,-

Wesselerbrinkballade

De wijk Wesselerbrink in Enschede is opgebouwd uit brinken; 30 tot 35 woningen met in het midden een gezamenlijke tuin. In een loods van de plantsoendienst van de gemeente Enschede werd in maart 2008 zo'n brink nagebouwd als decor voor het toneelstuk De Wesselerbrinkballade. Een toneelstuk over 'nieuw noaberschap' waarin de toeschouwer een beeld krijgt van het leven op een brink; waar allochtonen en autochtonen wel samen wonen, maar niet samen leven.

Het stuk is gespeeld door 16 bewoners uit de Wesselerbrink onder regie van professioneel toneelspeelster Regine Hilhorst. Het decor werd samen met de buurt gebouwd door brinker en beeldend kunstenaar Wout Zweers. Voor hand- en spandiensten waren er burens, familie en vrienden. De drumband zorgde voor een muzikale omlijsting. Alles bij elkaar was de Wesselerbrinkballade een project met veel enthousiasme, betrokkenheid en belangstelling uit de buurt.

Het verhaal van de Wesselerbrinkballade is gebaseerd op 20 interviews die Regine Hilhorst hield met bewoners van de multiculturele Wesselerbrink. Een groot aantal van hen heeft ook de eigen rol gespeeld en op het toneel vertolkt hoe zij het wonen en leven op de brink ervaart.

Uitgangspunt voor het stuk was het multiculturele karakter van de wijk en de confrontatie tussen culturen. Een Turkse, een Afghaanse en een Syrisch orthodoxe Suryoye vrouw ('twee theedoeken en een jojo') vormen een buurtcomité om de brink mooi en leefbaar te maken. De weerstand en vooroordelen in de buurt zijn echter groot. Zie daar maar van verschoond te blijven, met een buurman die voortdurend sleutelt aan de 16 auto's voor zijn deur, en een Afghaanse vluchteling die de buurt terroriseert en z'n vrouw slaat.

Maar er ontstaat ook vriendschap. Tussen de dementerende Tinie en de vluch-

teling Rachim, die beide de weg kwijt zijn en zich niet thuis voelen in de buurt. Er is de Syrisch orthodoxe bruggenbouwer die met 'appeleflapjes' en bitterballen de problemen te lijf wil gaan. Hij is de Verenigde Naties in hoogsteigen persoon, en een belangrijke factor waardoor het uiteindelijk goed komt met de barbecue voor de buurt.

De Wesselerbrinkballade is het verhaal van bewoners zelf. Een verhaal dat gaat over verschillen, maar ook over wat mensen bindt. Zoals het beste willen voor je kind of op zoek zijn naar een thuis. Het stuk liet de toeschouwers niet onberoerd. Het publiek werd stil bij gevoelige scènes, bijvoorbeeld als de drie vrouwen elkaar vertellen over heimwee naar hun vaderland. Maar er werd ook geklapt bij racistische opmerkingen. Andere momenten stemde een confrontatie met de eigen voordelen weer tot nadenken.

De Wesselerbrinkballade is 4 keer opgevoerd voor 80 toeschouwers en was vier

keer uitverkocht. De spelers zijn gedurende het project gegroeid in hun rol en als groep. Er wordt gekeken in welke vorm zij verdergaan en of theater een uitingsvorm is waarmee ook andere, ontbrekende groepen betrokken kunnen worden.

Wonderbaarlijke confrontaties

Regiseuse Regine Hilhorst: "De Wesselerbrinkballade is opgevoerd door een gezelschap van mensen van allerlei komaf die tijdens de repetities vaak voor het eerst met elkaar in contact kwamen. Dat leverde soms wonderbaarlijke confrontaties op. Mensen gewapend met vooroordelen die samen op de planken staan. Die ook op het toneel zeggen wat ze menen. Tenenkrommende uitspraken doen, op het racistische af, maar die even later gebroederlijk, met een arm om elkaars schouder, meezingen op de melodie van 'de glimlach van een kind'. Dat was soms niet makkelijk, maar maakt het wel extra waardevol."

“Ondanks een moeizaam proces waarin het niet lukte om iedereen er bij te krijgen en te houden, is het een groep geworden van mensen die er samen voor zijn gegaan. Langzaam maar zeker werden de spelers gegrepen door het stuk. In de loop van het project zag je de sfeer veranderen en de spelers groeien in hun rol. Maar ik ben ook heel trots op het uiteindelijke product en op het prachtige decor. Zo mooi, dat hadden we met extra voorstellingen nog veel beter kunnen uitbuiten.

Toch zit het echte succes in het verhaal. Dat is ook werkelijk het verhaal van bewoners. Het is herkenbaar, met straatpraat als ‘daar heb je die ‘hoofddoek’ of die ‘jojo’. Een rauw stuk met vooroordelen van zowel autochtone als allochtone bewoners. Daarmee hebben we mensen een kijkje kunnen geven in al die verschillende huizen op de brink. We hebben laten zien hoe mensen zich voelen als ze worden nagewezen. Dat mensen zich graag thuis willen voelen op de brink en hoe moeilijk ze het hebben. Er werd dan wel geklapt bij racistische teksten, maar soms werd het ook heel stil. Dat is de winst; de witte Twentenaar die eens binnenkijkt bij die allochtone buur, en omgekeerd. Door mensen te laten zien wat

anderen voelen kweek je iets van begrip. Dat is een eerste stap die we hebben gemaakt.”

Er is vanuit bewoners veel vraag geweest om het stuk op de brinken te komen spelen. Het nodigt uit om met elkaar in gesprek te gaan, en op elke brink zoekt men een antwoord op dezelfde vraag: samen leven, hoe doe je dat?

Partners en hun rol in het project

- Bewoners (input voor het stuk, spelers, decorbouw)
- Beeldend kunstenaar Wout Zweers (decor),
- Theatergroep De Nieuwe Koning (schrijven toneelvoorstelling, regie)
- Gem. Enschede sdm zuid (faciliterend en ondersteunend)

Looptijd van het project

September 2007 – maart 2008

Kosten (materiaal+personeel)

€ 25.000 euro

De Lpb-award is een initiatief van het Lpb, platform voor wijkgericht werken. De award wordt sinds 2005 jaarlijks tijdens de Lpb-locatiedagen uitgereikt voor het meest aansprekende participatieproject. Aan de prijs is een bedrag van € 500,- verbonden. Dit bedrag wordt gesponsord door ASN bank.

Lpb is een landelijk platform van gemeenten waarbinnen kennis van en ervaring met wijkgericht werken wordt uitgewisseld. Ruim 100 gemeenten zijn lid.

Actieve deelnemers aan het platform zijn de wijkambtenaren van deze gemeenten: de wijkmanagers, wijkcoördinatoren maar ook beleidsmedewerkers die zich bezig houden met de wijkaanpak.

Lpb nodigt gemeenten uit om lid te worden. Hoe meer gemeenten, hoe beter de wijkaanpak en de wijkambtenaar zich kunnen ontwikkelen. Voor meer informatie en aanmelding kijk op onze website.

www.lpb.nl

De Lpb-award is vormgegeven door *Martijn ten Bhömer*, student Industrial Design aan de TU Eindhoven. Hij won de prijsvraag die de gemeente Eindhoven in 2007 in het kader van de Lpb-locatiedagen uitschreef.

Zijn ontwerp staat voor de balans en betrokkenheid die een samenleving nodig heeft. De ontwerper verbeeldt dit door een houten cirkel met verlichting. De cirkel is rond, maar heeft een uitsparing. Als de cirkel in tact is en een mooi geheel vormt, kan het licht branden. Haal je de uitsparing er uit dan dooft het licht; een metafoor voor een samenleving die alleen functioneert als er voldoende samenwerking is. Met dit ontwerp wil

Martijn ten Bhömer de waardering voor het bewonersinitiatief tot uiting brengen. Kijk voor meer informatie over zijn ontwerpen op www.martijntenbhomer.nl

De organisatie van de Lpb-award is in handen van Jos Tak, gemeente Leusden, en Marianne Schreuders, gemeente Weert. Zij vormen samen met het bestuur van het Lpb de jury.